

REZULTATI RAD SAVEZA UZGAJIVAČA SIMENTALSKOG GOVEDA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE I GRADA ZAGREBA U 2016. 2017.

Jelen, Nikola

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:106741>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository Križevci college of agriculture - Final thesis repository Križevci college of agriculture](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

NIKOLA JELEN, student

**Rezultati rada Saveza uzgajivača simentalskog goveda
Zagrebačke županije i Grada Zagreba u 2016. i 2017.**

ZAVRŠNI RAD

Križevci, studeni 2018.

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Preddiplomski Stručni studij *Poljoprivreda*

NIKOLA JELEN, student

**Rezultati rada Saveza uzgajivača simentalskog goveda
Zagrebačke županije i Grada Zagreba u 2016. i 2017.**

ZAVRŠNI RAD

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. Dr. sc. Dražen Čuklić, prof. v. š. - predsjednik povjerenstva
2. Dr. sc. Kristina Svržnjak, prof. v. š. - mentorica i članica povjerenstva
3. Dr. sc. Sandra Kantar, v. pred. - članica povjerenstva

Križevci, studeni 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PREGLED LITERATURE	2
2.1. Zakonski okvir proizvođačke organizacije u poljoprivredi	5
2.2. Proizvođačke organizacije u Europskoj Uniji	11
2.3. Povijesni i organizacijski prikaz proizvođačke organizacije u stočarstvu/govedarstvu	12
<i>2.3.1. Uzgoj simentalskog goveda u Hrvatskoj</i>	12
<i>2.3.2. Novi trendovi uzgoja goveda</i>	13
3. MATERIJAL I METODE RADA	19
4. REZULTATI I RASPRAVA	20
4.1. Sažeti opis dosadašnjih aktivnosti SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba	20
4.2. SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba	22
5. ZAKLJUČAK	31
6. LITERATURA	33
SAŽETAK	35

1. UVOD

Razvojem poljoprivrede unaprjeđuju se i novi načini organizacije poslovanja u poljoprivrednim djelatnostima. Jedan od novijih oblika udruživanja u poljoprivredi na području Europske unije su proizvođačke organizacije, koje se polako razvijaju i u Republici Hrvatskoj. To su udruženja više poljoprivrednih proizvođača koja se osnivaju s ciljem planiranja proizvodnje, smanjenja troškova proizvodnje, povećanja ponude i plasmana proizvoda, stabiliziranja proizvođačke cijene, promicanja okolišno prihvatljive prakse i tehnike te poboljšanja kvalitete proizvoda. Pravni okvir proizvođačkih organizacija temelji se na *Pravilniku o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija* koji definira temeljne pojmove vezane uz proizvođačke organizacije, ali propisuje i postupke osnivanja i priznavanja proizvođačkih organizacija, kao i funkcioniranja istih.

S obzirom da se poljoprivreda kao jedna od najstarijih ljudskih djelatnosti, transformirala od tradicionalne nerazvijene djelatnosti u suvremenu, visokoproduktivnu i kapitalno intenzivnu proizvodnju zahvaljujući razvoju znanosti i primjeni njezinih postignuća, sve više se integrirala u tokove ukupnog gospodarskog i društvenog razvoja, postala je sve manje samodostatna, a sve više ovisna o razvoju gospodarstva i društva (Čavrak i sur., 2005.).

Cilj rada je predstaviti proizvođačku organizaciju *Savez uzgajivača simentalskog goveda (SUSG) Zagrebačke županije i grada Zagreba*.

Svrha rada je istaknuti prednosti i važnost udruživanja poljoprivrednika u proizvođačke organizacije na primjeru SUSG, kojem hrvatski poljoprivrednici trebaju težiti, kako bi hrvatska poljoprivreda mogla bila uspješnija na europskoj razini.

2. PREGLED LITERATURE

Poljoprivredni stručnjaci kao optimalno rješenje globalne krize u poljoprivredi navode osnivanje proizvođačkih organizacija (PO). Proizvođačke organizacije omogućuju konkurentnost poljoprivrednih proizvoda i istovremeno doprinose uređenju tržišta.

U Republici Hrvatskoj proizvođačke organizacije su se istaknule kao jedan od novih načina udruživanja. **Proizvođačka organizacija** je pravni subjekt ili jasno definirani dio pravnog subjekta koji ispunjava određene uvjete: ima minimalan broj članova (minimalan broj članova je 5), ima minimalnu vrijednost utržive proizvodnje ili minimalni obujam proizvodnje (minimalna vrijednost proizvodnje kod većine sektora iznosi 3.000.000 kn), može pravilno obavljati svoje aktivnosti tijekom određenog razdoblja kao i u pogledu učinkovitosti, pružanja ljudske, materijalne i tehničke podrške svojim članovima, ima statut u skladu sa zakonskim odredbama koji članovima PO omogućuje na demokratičan način nadzirati svoju organizaciju i njezine odluke (Rupčić, 2017.).

Ministarstvo poljoprivrede do sada je akreditiralo deset proizvođačkih organizacija (PO) - tri u sektoru voća i povrća, tri u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda, jednu u sektoru žitarica, jednu u sektoru svinjetine, jednu u sektoru govedine i teletine, jednu u sektoru pčelarskih proizvoda, a u postupku priznavanja su jedna proizvođačka organizacija u sektoru voća i povrća i jedna u sektoru vina (Rupčić, 2017.).

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede od 2015., **potporu** za početak rada proizvođačkih organizacija koristile su tri proizvođačke organizacije, koje provode petogodišnji poslovni plan. Još je šest proizvođačkih organizacija steklo uvjete za prijavu na natječaj za provedbu podmjere 9.1. *Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija u poljoprivrednom i šumarskom sektoru* (<https://ruralnirazvoj.hr/program/>) te će nakon udovoljavanja uvjetima natječaja koristiti potporu za početak rada (u iznosu od najviše 10% vrijednosti godišnje utržene proizvodnje) iz EU proračuna (iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj). Poljoprivrednici u Hrvatskoj pokazuju slab interes za udruživanje zbog nedostatka informacija i iskustva u udruživanju i nerazumijevanja zajedničkih ciljeva i načela rada. Udruživanjem u proizvođačke organizacije proizvođači ostvaruju mogućnost korištenja zajedničkih resursa (administrativnih, knjigovodstvenih i računovodstvenih usluga, opreme, objekata za skladištenje, sortiranje i pakiranje proizvoda i sl.). Udruživanje omogućava lakše planiranje proizvodnje prilagođene potrebama tržišta, stabiliziranje cijena i u konačnici snižavanje troškova proizvodnje povećanju konkurentnosti na tržištu.

Tijekom pet godina provedbe poslovnog plana PO mogu dobiti potporu za početak rada iz državnog proračuna Republike Hrvatske ili iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj u iznosu do 500.000 eura, odnosno do 100.000 eura godišnje. Iznos potpore iz državnog proračuna Republike Hrvatske određuje se na temelju planiranih troškova iz poslovnog plana. Iznos potpore iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj određuje na temelju vrijednosti utržene proizvodnje proizvođačke organizacije (10% od vrijednosti utržene proizvodnje u prvoj godini, 9% u drugoj godini, 8% u trećoj godini, 7% u četvrtoj godini i 6% u petoj godini).

Proizvođačke organizacije osnivaju se u cilju osnaživanja pregovaračke moći primarnih poljoprivrednih proizvođača koji članstvom u proizvođačkoj organizaciji dobivaju određenu dozu stabilnosti i sigurnost plasmana svojih proizvoda. Na taj način poljoprivrednik se može posvetiti primarnoj proizvodnji, a marketing i plasman proizvoda prepušta proizvođačkoj organizaciji. U današnjim uvjetima poslovanja to je velika prednost jer nitko ne može biti podjednako dobar i proizvođač i trgovac.

Pretpostavka je kako će u budućnosti PO kao nositelji proizvodnje biti zapamćeni kao ključ uspjeha europskog poljoprivrednika (Herman, 2016.). Iako su proizvođačke organizacije u Republici Hrvatskoj relativno novi oblik udruživanja, udruživanje kao oblik poslovanja u poljoprivredi je od iznimne važnosti. Poljoprivredni proizvođači zajedničkim nastupom na tržištu ostvaruju veći utjecaj na cijenu poljoprivrednih proizvoda koje proizvode, omogućuju lakši plasman svojih proizvoda, te postaju konkurentniji na tržištima kako u Hrvatskoj tako i na tržištu Europske unije.

Herman (2016.) ističe kako bi trebalo poticati i educirati poljoprivrednike na udruživanje u PO te isticati prednosti kao što su udruživanje poljoprivredne proizvodnje, smanjenje rizika, veća stabilnost cijena, olakšan nastup na tržištu, smanjenje troškova, razmjena iskustava i informacija između članova. Stoga naglašava da bi proizvođačke organizacije trebale bi imati prednost prilikom povlačenja sredstava iz fondova i mjera namijenjenih njihovoj proizvodnji.

Šakić Bobić (2016.) navodi da se proizvođačke organizacije i grupe koje predstavljaju udruženja poljoprivrednih proizvođača osnivaju kao odgovor na kriznu situaciju u sektoru mljekarstva, ugovorima definiraju pravila tržišne igre, a udruživanjem se pojačava snaga proizvođača na tržištu.

Salamon i Knapić Salamon (2016.) ističu da zadruge, odnosno proizvođačke organizacije, predstavljaju prepoznati prvi krug, **klaster**¹ akumulacije znanja temeljem horizontalne kooperativnosti uključenih dionika. Smatraju da je razvoj poduzetničke i inovacijske infrastrukture kroz lokalna partnerstva, odnosno poslovnu inkubaciju, dobar put aktiviranja raspoloživih poduzetničkih resursa, neovisno o organizacijskom obliku. Kao osnovni instrument poslovne inkubacije prepoznati su inkubatori, koji u ruralnom prostoru moraju ostvarivati i posebne funkcije, koje ih čine drugačijim od 'urbanih' inkubatora. Autori ističu da analizom različitih vrsta ruralnih inkubatora (od elementarnih do agro-parkova i prehrambenih parkova), njihovih funkcija, sadržaja/ključnih usluga koje isporučuju korisnicima, prepoznata je potreba za hibridnim ruralnim inkubatorom u modelu javno-privatnog zajedničkog ulaganja.

Stjepan Zorić, predsjednik klastera Slavonska jabuka, kaže da *ako se gleda po obujmu proizvodnje i s obzirom na to da Hrvatska ima dvije proizvodno-klimatske zone, dovoljno bi po sektoru bila jedna ili dvije proizvođačke organizacije. Ako se gleda s političko-ekonomske pozicije, onda je neizbježno da svako selo osniva svoju proizvođačku organizaciju, no to je trend koji će sigurno proći* (Rupčić, 2017.). Trenutno u osnovanim proizvođačkim organizacijama ima mali broj članova, dok razvijene europske zemlje imaju manji broj sektorskih proizvođačkih organizacija s velikim brojem članova. Stoga se postavlja pitanje imamo li mi s obzirom na obujam proizvodnje već previše osnovanih proizvođačkih organizacija?

Proizvođač član je proizvođač koji je član proizvođačke organizacije ili udruženja proizvođačkih organizacija. Član **neproizvođač** je fizička ili pravna osoba koja je član proizvođačke organizacije, a ne obavlja djelatnost proizvodnje poljoprivrednih proizvoda.

Međugrandsku organizaciju čini nekoliko ili sve proizvođačke organizacije ili udruženja proizvođačkih organizacija koja su sastavljena od predstavnika gospodarskih djelatnosti povezanih s proizvodnjom i s najmanje jednim od sljedećih dijelova lanaca opskrbe: preradom ili trgovinom, uključujući distribuciju proizvoda iz jednog ili više sektora (Herman, 2016.).

U narednom se poglavlju daje detaljnije pojašnjenje korištenih pojmova iz perspektive zakona.

¹ Engleska riječ cluster (hrv. klaster) označava skupinu, grozd ili grupu.

2.1. Zakonski okvir proizvođačke organizacije u poljoprivredi

Više je ciljeva zbog kojih se osnivaju proizvođačke organizacije u poljoprivredi, prvenstveno je to planiranje proizvodnje, zatim povećanje ponude i plasmana proizvoda, smanjenje troškova proizvodnje, stabiliziranje proizvođačke cijene, promicanje okolišno prihvatljive prakse i tehnike te poboljšanje kvalitete proizvoda.

U Republici Hrvatskoj postoji pravni okvir kojeg se proizvođačke organizacije moraju pridržavati, a sastoji se od nekoliko zakona i pravilnika. Važno je napomenuti npr.: Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda (NN 82/13.), Uredba o potporama proizvođačkim organizacijama u sektoru voća i povrća (NN 70/2010.), Pravilnik o tržišnim standardima za voće i povrće (NN 157/2013.), Pravilnik o proizvođačkim organizacijama u sektoru voća i povrća (NN 4/2010.). Imenovana su i nadležna tijela, javne institucije, za priznavanje proizvođačkih organizacija: Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske i Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Navedene institucije nadležne su za priznavanje proizvođačkih organizacija, odobravanje poslovnog plana, inspeksijski nadzor i administrativnu kontrolu, kontrolu na terenu te isplatu potpora. Proizvođačke organizacije, udruženja proizvođačkih organizacija i međugranske organizacije osnivaju se i priznaju na temelju „Pravilnika o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija“ (NN 124/15.). Isti pravilnik definira sve sudionike proizvođačkih organizacija. Općenito, proizvođač se definira kao osoba koja je proizvela određenu sirovinu ili gotov proizvod, odnosno dio proizvoda. Ranije navedeni pravilnik proizvođača definira i kao *jednu ili više pravnih ili fizičkih osoba koja obavlja poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu unutar prostora Europske unije, a obuhvaća sljedeće organizacijske oblike: obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo – OPG, obrt registriran za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, trgovačko društvo ili zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, druga pravna osoba* (NN 30/2015.).

Prema istom Pravilniku **proizvođačka organizacija** je pravni subjekt ili jasno definirani dio pravnog subjekta koji ispunjava zakonom određene uvjete:

a) ima minimalan broj članova i/ili pokriva minimalni obujam ili minimalnu vrijednost utržive proizvodnje,

b) može pravilno obavljati svoje aktivnosti i tijekom određenog razdoblja i u pogledu učinkovitosti, pružanja ljudske, materijalne i tehničke podrške svojim članovima,

c) ima statut u skladu s pravilnikom „O priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija“ koji članovima proizvođačke organizacije omogućuje da na demokratičan način nadziru svoju organizaciju i njezine odluke.

Pri pokretanju priznavanja proizvođačkih organizacija pravni subjekt ili jasno definirani dio pravnog subjekta dostavit će Ministarstvu poljoprivrede zahtjev za priznavanje proizvođačke organizacije uz koju prilaže dokaz da:

- ima minimalan broj članova
- pokriva minimalni obujam ili vrijednost utržive proizvodnje
- može pravilno obavljati svoje aktivnosti i tijekom određenog razdoblja i u pogledu učinkovitosti

- ima statut u skladu sa zakonskom regulativom, pomoću kojeg svojim članovima proizvođačke organizacije omogućuje demokratski način nadziranja proizvođačke organizacije i donošenja odluka vezano za nju.

Ukoliko proizvođačka organizacija ispunjava naprijed navedene uvjete, Ministarstvo poljoprivrede priznat će ju na temelju podnesenog zahtjeva.

Prema Pravilniku uvjeti koje PO moraju ispunjavati su:

1. PO mora biti osnovana, i na demokratičan način njeni članovi nadziru njen rad i donose odluke vezane za njen rad;

2. PO mora biti osnovana na inicijativu proizvođača;

3. mora provodi određene ciljeve:

- osiguravati planiranu proizvodnju koja je prilagođena potrebama potražnje, a to se posebno odnosi na kvantitetu i kvalitetu,
- stavljati na tržište proizvode isključivo svojih članova, uključujući i one putem direktne prodaje,
- nastojati optimizirati troškove proizvodnje i povrat ulaganja u skladu sa standardima zaštite okoliša, dobrobiti životinja i stabiliziranjem proizvodne cijene,
- razvijati inicijativu o održivim metodama proizvodnje, inovativnim praksama i kriterijima na tržištu,
- promicati i pružati tehničku pomoć,
- upravljati nusproizvodima (poput otpada) kako bi se zaštitila kvaliteta vode, tla i okoliša, te sačuvala i potaknula bioraznolikost,
- doprinosti održivom korištenju prirodnih resursa, te pridonosi smanjenju klimatskim promjena,

- razvijati inicijativu u području promocije i stavljanja proizvoda na tržište, i. upravlja uzajamnim fondovima u okviru operativnih programa u sektoru voća i povrća.

Priznatim proizvođačkim organizacijama mogu se dodijeliti potpore koje predstavljaju oblik financijske pomoći proizvođačima. U zakonodavstvu se teško nalazi konkretna i jednostavna definicija potpore, a u poljoprivredi se pojam potpore najčešće upotrebljava za državne potpore. Državne potpore označavaju oblik pomoći države, ili nekog drugog javnog tijela pod njezinom kontrolom, određenom poduzetniku ili sektoru. Potpore koje se dodjeljuju u području poljoprivrede su uglavnom iz Državnog proračuna Republike Hrvatske ili iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj.

Proizvođačkim organizacijama koje su npr. osnovali proizvođači u sektoru voća i povrća, osim Državnog proračuna Republike Hrvatske i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj dodjeljuju se potpore i iz Europskog poljoprivrednog fonda za jamstva.

Prema Pravilniku potpora iz Državnog proračuna Republike Hrvatske za početak rada proizvođačke organizacije može se dodijeliti proizvođačkoj organizaciji koju je Ministarstvo poljoprivrede priznalo i odobrilo joj poslovni plan, a temelji se na prihvatljivim troškovima. Poslovni plan koji je dužna izraditi svaka proizvođačka organizacija se sastavlja u skladu s Prilogom i dostavlja se Ministarstvu poljoprivrede na odobravanje. Za potporu prihvatljivi troškovi (prema Pravilniku) su:

- a) Najam prostora,
- b) Nabava uredske opreme, uključujući računalni hardver i softver,
- c) Plaća administrativnog osoblja,
- d) Režije,
- e) Pravne usluge i troškovi upravnih postupaka.

U slučaju kupnje prostora prihvatljivi troškovi su ograničeni na troškove najma tog prostora po tržišnim cijenama. Prilikom dostavljanja poslovnog plana proizvođačka organizacija dužna je dostaviti prikaz troškova za svaku nabavu opreme, plaću, najam i uslugu. Prikaz mora biti u tabličnom obliku, a iznosi troškova moraju biti izraženi u hrvatskim kunama (HRK). Neki od prihvatljivih troškova su kupnja i sama uredska oprema, kao i hardver i softver, sav uredski materijal (potrošni i trajni), svi režijski troškovi i troškovi najma, pravne usluge i slično, plaća administrativnog osoblja...

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju uspoređuje s referentnim iznosima koje je odredila iznos troškova dostavljen u tabličnim prikazima troškova kako bi provjerila i odobrila iste. Ukoliko se otkrije da su iznosi troškova viši od referentnih iznosa koji su određeni, umanjuje se iznos potpore. Ukoliko su iznosi niži od

referentnih prihvaća se iznos iz ponude. Intenzitet potpore ograničen je na 100% prihvatljivih troškova.

Proizvođačkim organizacijama može se dodijeliti potpora do 750.000,00 HRK. Agencija za plaćanja obavit će kontrolu kako bi provjerila jesu li ciljevi iz poslovnog plana postignuti u roku od pet godina od datuma službenog priznavanja proizvođačke organizacije, te će o tome u roku 15 dana od dana završetka kontrole obavijestiti Ministarstvo poljoprivrede. Iznos potpore postupno se smanjuje po godinama na sljedeći način: u 1. godini stopa potpore iznosi 100%, u 2. godini 95%, u 3. godini stopa potpore iznosi 90%, u 4. godini 85%, a u 5. godini stopa potpore iznosi 80%. Za potporu nisu prihvatljive:

a) proizvođačke organizacije čiji je cilj upravljanje sa jednim poljoprivrednim gospodarstvom ili sa više njih koje se mogu smatrati jednim proizvođačem,

b) udruženja koja obavljaju zadatke kao što su uzajamna pomoć, usluge zamjene na gospodarstvu i upravljanje gospodarstvom, a da nisu uključena u zajedničku prilagodbu ponude tržištu,

c) proizvođačke organizacije čiji ciljevi nisu u skladu Pravilnika o priznavanju u potporama za početak rada proizvođačkih organizacija,

d) proizvođačke organizacije u poteškoćama,

e) proizvođačke organizacije koje podliježu neizvršenom nalogu za povrat sredstava na temelju prethodne odluke Europske komisije kojom se potpora ocjenjuje nezakonitom i nesukladnom s unutarnjim tržištem.

Koraci postupka podnošenja Zahtjeva za potporu su sljedeći:

1. Proizvođačka organizacija podnosi pisani Zahtjev za potporu Agenciji za plaćanja
2. Zahtjev za potporu proizvođačka organizacija podnosi prije početka provedbe poslovnog plana ili poslovnih aktivnosti iz poslovnog plana, a na nakon dobivanja rješenja Ministarstva o odobravanju poslovnog plana

3. Zahtjev za potporu mora sadržavati sljedeće:

a. Naziv i veličinu pravnog subjekta

b. Opis djelatnosti, uključujući datume početka i dovršetka

c. Mjesto obavljanja djelatnosti

d. Popis prihvatljivih troškova

e. Vrstu i iznos javnog financiranja potrebnog za obavljanje djelatnosti

4. Uz zahtjev za potporu proizvođačka organizacija prilaže:

a) Pisanu izjavu prema kojoj će u skladu s Pravilnikom koristiti potporu za početak rada proizvođačke organizacije

- b) Presliku rješenja Ministarstva o odobrenom poslovnom planu
- c) Račune kao dokaz troškova za prethodnu godinu u drugoj, trećoj, četvrtoj i petoj godini
- d) Zahtjev za potporu podnosi se svaku godinu provedbe poslovnog plana
- e) Popunjen i potpisan Zahtjev za potporu dostavlja se neposredno ili poštom Agenciji za plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Na temelju pisanog Zahtjeva za potporu i odobrenog poslovnog plana Agencija za plaćanja donosi odluku o dodjeli potpore. Ukoliko je potpora odobrena, utoliko se isplaćuje paušalno u godišnjim obrocima za prvih pet godina od dana kada je Ministarstvo odobrilo poslovni plan. U prvoj godini potpora se proizvođačkoj organizaciji isplaćuje na temelju procijenjenih troškova iz poslovnog plana. Prilikom podnošenja Zahtjeva za potporu u drugoj, trećoj, četvrtoj i petoj godini proizvođačka organizacija dostavlja račune kojima dokazuje troškove iz prethodne godine. Ukoliko proizvođačka organizacija ne dokaže računima troškove u iznosu koji joj je dodijeljen u prethodnoj godini procijenjeni iznos za sljedeću godinu, utoliko se umanjuje za dio financijskih sredstava koji je preostao iz prethodne godine. Zadnji obrok isplate potpore bit će isplaćen nakon što se administrativnom kontrolom i kontrolom na terenu potvrdi da je poslovni plan proveden u cijelosti. Potpora će se isplatiti u skladu s raspoloživim sredstvima u Državnom proračunu Republike Hrvatske u roku od mjesec dana od dana zaprimanja pravilno ispunjenog Zahtjeva za potporu.

Na kraju svake godine Agencija za plaćanja dostavlja Ministarstvu godišnje izvješće o dodjeli potpore. Ukoliko zahtjevi za potporu premaše iznos raspoloživih sredstava u Državnom proračunu Republike Hrvatske, iznosi potpora smanjuju se proporcionalno. U slučaju da se u inspekcijskom nadzoru, administrativnoj kontroli ili kontroli na terenu utvrdi da proizvođačka organizacija ne ispunjava uvjete ili ne poštuje određene propise, proizvođačka organizacija dužna je u roku od 30 dana od dana zaprimanja odluke o povratu vratiti iznos isplaćene potpore sa zateznim kamatama. Ako povrat sredstava nije izvršen u roku, na iznos glavnice obračunava se zatezna kamata od prvog dana kašnjenja do dana uplate sredstava. Kamatna stopa obračunava se u skladu sa zakonodavstvom kojim se uređuju kamatne stope.

Poljoprivredna inspekcija dužna je najmanje jednom godišnje obaviti inspekcijski nadzor kako bi utvrdila jesu li proizvođačke organizacije priznate u skladu s kriterijima priznavanja. Ukoliko se utvrdi da proizvođačka organizacija ne ispunjava sve uvjete ili u slučaju određenih nepravilnosti, Ministarstvo poljoprivrede predlaže povlačenje priznavanja proizvođačke organizacije. Ranije navedena pravila primjenjuju se i na udruženja proizvođačkih organizacija kao i na međugranske organizacije. Ukoliko proizvođačke

organizacije, udruženja proizvođačkih organizacija i međugranske organizacije ne ispunjavaju sve uvjete ili su utvrđene određene nepravilnosti u primjeni mjera Ministarstvo može povući priznanje. Proizvođačka organizacija, udruženje proizvođačkih organizacija te međugranske organizacije tada su dužne vratiti iznos potpore sa zateznim kamatama.

Svi zahtjevi za potporu podliježu administrativnoj kontroli Agencije za plaćanja koja provodi, najmanje jednom godišnje, kontrolu proizvođačke organizacije koja je podnijela zahtjev za potporu na terenu. Izvještaj provedene kontrole Agencija za plaćanja dostavlja Ministarstvu poljoprivrede.

Zahtjev za potporu će se odbiti u slučaju da član ili osoba ovlaštena za zastupanje proizvođačke organizacije spriječi izvršenje kontrole na terenu. Ukoliko je proizvođačkoj organizaciji prethodno isplaćena potpora, proizvođačka organizacija dužna je vratiti iznos isplaćene potpore sa zateznim kamatama.

Ministarstvo će privremeno obustaviti priznavanje proizvođačke organizacije, udruženja proizvođačkih organizacija te međugranske organizacije ako je propust u poštivanju kriterija za priznavanje značajan, ali privremen. Tijekom razdoblja obustave ne isplaćuje se potpora, a obustava stupa na snagu od dana izvršenja inspeksijskog nadzora ili kontrole na terenu i završava na dan kada se utvrdi da su kriteriji za priznavanje ispunjeni. Razdoblje obustave priznavanja ne smije biti duže od 12 mjeseci. Ako se kriteriji za priznavanje ne ispune niti nakon isteka 12 mjeseci, Ministarstvo će povući priznavanje proizvođačke organizacije. U slučaju propusta poštivanja kriterija za priznavanje, poljoprivredna inspekcija ili kontrola na terenu šalje dopis u kojem navodi korektivne mjere koje treba poduzeti te u kojem roku ih je potrebno provesti. Isplata potpore odgađa se dok se ne izvrše korektivne mjere. Propust u poduzimanju korektivnih mjera u razdoblju unutar 12 mjeseci smatra se značajnim propustom i slijedom toga povlači se priznavanje. Ukoliko se utvrdi da su proizvođačke organizacije, udruženja proizvođačkih organizacija te međugranske organizacije izvršile prijevaru u vezi potpora, Ministarstvo će povući priznavanje, a agencija za plaćanja obustavit će isplatu potpora ako se sumnja na izvršenje prijave. Ministarstvo će o svakoj odluci o dodjeli, odbijanju ili povlačenju priznavanja proizvođačke organizacije, udruženja proizvođačkih organizacija te međugranske organizacije tijekom prethodne kalendarske godine obavijestiti Europsku komisiju s krajnjim rokom 31. ožujak svake godine (NN 81/2015.). Najuspješnije zemlje imaju mali broj velikih sektorskih proizvođačkih organizacija jer samo na taj način mogu postići konkurentnost na zajedničkom tržištu zadržavajući kvalitetu i obujam proizvodnje.

2.2. Proizvođačke organizacije u Europskoj Uniji

Proizvođačke organizacije, kako navode iz Ministarstva poljoprivrede, prepoznata su i u EU poticana forma uređenja trgovinskih odnosa u sektoru poljoprivredne proizvodnje.

Mataga (2005.) ističe da su u svim europskim zemljama poljoprivredne zadruge izgrađene na istim temeljima, te kako je razvidno da se broj zadruga smanjuje, ali njihova ekonomska moć raste. Zadruga može raditi samo s članovima, ali i s ne članovima. Što je izrazito precizirano, čak zakonska obveza, u Francuskoj, Španjolskoj i Portugalu. Tu se obvezu u Njemačkoj i Belgiji ne utvrđuje zakonom, ali je tamo obveza prihvaćena u pravilima zadruge.

Svrha zadruge je poticati i razvijati gospodarstvo članova, unaprjeđivati njihova gospodarstva i promicati njihove gospodarske interese. Dobre primjere, po pitanju proizvođačkih organizacija, moguće je pronaći u zemljama koje su nam po pitanju poljoprivredne politike svojevrsan uzor poput Njemačke i Austrije. Austrijske zadruge npr. znatna sredstva ulažu u primarna poljoprivredna istraživanja i u obrazovanje poljoprivrednika.

Proizvođačke su organizacije jedna od ideja ruralnog razvoja Europske unije te u istoj se mogu pronaći dobri primjeri funkcioniranja PO. Prema Krsniku (2012.), u Mađarskoj postoji 130.000 proizvođača voća i povrća. Od navedenog broja, njih čak 15% (20.000) udruženo je u različite proizvođačke organizacije. U Mađarskoj je npr. 2012. godine bilo priznato 43 proizvođačke organizacije koje su imale vrijednost utržene proizvodnje od 16%. Isto tako postoje i udružene proizvođačke organizacije, njih 11. Od 2004. do 2012. godine, proizvođačke organizacije su u Mađarskoj postale su siguran kanal za prodaju većih količina proizvoda, posebice na tržištu svježeg voća i povrća. Uz pomoć proizvođačkih organizacija u Mađarskoj su svoje poljoprivredne proizvođače podigli iznad inozemnih i jeftinijih.

Poljska je također nakon pristupanja Europskoj uniji (2004.) počela osnivati proizvođačke organizacije i na taj način izdigla svoje poljoprivrednike u jakoj konkurenciji poljoprivrednika na tržištu Europske unije. U Poljskoj je prema Hermanu (2016) početkom 2012. godine bilo priznato 57 proizvođačkih organizacija, s u prosjeku 53 člana po PO. Vrijednost utržene proizvodnje navedenih PO početkom 2012. godine u Poljskoj iznosila je 20%. Za svoje troškove, proizvođačke organizacije u Poljskoj iz sredstava Europske unije prikupile su čak 613 milijuna eura, i to 579 za investicijska ulaganja, a ostatak za osnivanje i administrativne troškove PO. U Poljskoj je od 2004. do 2012. broj proizvođačkih organizacija u sektoru voća i povrća porastao na 237, što je izniman porast, po kojemu se može zaključiti da proizvođači dobivaju višestruke koristi udruživanjem u PO.

2.3. Povijesni i organizacijski prikaz proizvođačke organizacije u stočarstvu/govedarstvu

2.3.1. Uzgoj simentalskog goveda u Hrvatskoj

Prva marvogojska zadruga koja se spominje u stočarskoj literaturi osnovana je 1896. godine - Marvogojska zadruga gospodarske podružnice u Križevcima. Članovi zadruge bili su uzgajivači pincgavsko–meltalske pasmine, a članom su mogli postati i uzgajivači simentalске pasmine no, bez prava na potporu pri nabavi goveda. Prva udruga koja se održala bila je Udruga za uzgoj pincgavske pasmine utemeljena 1904. u Vrbovcu (Strepački, 2015.).

U simentalskom uzgoju, najveći doprinos je dala Udruga za uzgoj simentalskog goveda (Udruga) u Sv. Ivanu Žabnu. Udruga je osnovana 15. ožujka 1908. godine na skupštini marvogojske općine Sv. Ivan Žabno i okolice, koja je održana upravo u svrhu osnivanja marvogojske udruge za općinu Sv. Ivan Žabno i okolicu za čistokrvnu stoku nabavljenu iz Švicarske i Badena. Puni naziv udruge nakon registracije je bio *Hrvatska marvogojska udruga za uzgoj simentalskog goveda (HMU)*. U pravilima Hrvatske mljekarske udruge piše da je: „*svrha udruge jeste udomiti i racionalnim uzgojem raširiti goveda zajamčeno čistokrvne simentalске pasmine, koja su u ovom kraju uvedena importom originalnih pripašnih životinja iz Švicarske i Badena s obzirom na gojaznost i dojnost*“. Zbog dobre organizacije i uspješnog rada Udruga je bila uzor pri osnivanju drugih udruge na području Hrvatske. Tako su osnovane udruge u Goli, Velikoj Gorici, Novoj Gradiški, Đurđevcu, Hercegovcu, Križevcima, itd. Udruge započinju s provedbom uzgojno–seleksijskog rada koji uključuje vođenje matične evidencije i pokušaj uvođenja kontrole mliječnosti (Ivkić, 2013.b).

Od 1905. do 1911. godine Udruga je uzela ukupno 136 junica i krava, a od toga broja održalo se ukupno 125 grla (oko 92%). Za uzgojni napredak u govedarstvu bila je vrlo važna odluka tadašnje vlade da od Udruge kupuje rasplodnu stoku. Tom Odlukom dani su temelji za uzgoj najkvalitetnijih goveda u tom dijelu Hrvatske. Brojčani podatci pokazuju kako je Udruga do 1912. godine u rasplodne svrhe ukupno prodala 364 rasplodnih grla. Broj prodanih grla se stalno povećavao, tako da je krajem 1931. godine za rasplodne svrhe u Hrvatskoj i tadašnjoj Jugoslaviji ukupno prodano 3.096 rasplodnih grla. Tada je Udruga predstavljala najjačeg proizvođača rasplodnih grla u državi. Nakon Drugog svjetskog rata, aktivnosti marvogojskih udruge su znatno smanjene, ali se njihov rad odvijao do 1957. godine, kada je savez pripojen Poljoprivrednom zadružnom savezu Hrvatske. Provedbu

uzgojno–seleksijskog rada nakon toga preuzeo je Stočarsko–seleksijski centar (Ivkić, 2013.b).

Na inicijativu Republičkog sekretarijata za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo izrađen je 1973. godine prvi Program gojidbene izgradnje u govedarstvu Hrvatske. Izradila ga je skupina stručnjaka iz Stočarskog seleksijskog centra (SSC- a), Centara za umjetno osjemenjivanje goveda, stočarskih zavoda te Poljoprivrednog i Veterinarskog fakulteta. Svrha programa bila je povećanje proizvodnih kapaciteta goveda za svojstva mliječnosti i mesnatosti kod postojećih pasmina. U privatnom sektoru to je obuhvaćalo goveda kombiniranih svojstava (simentalske i smeđe pasmine), a na društvenim velikim farmama holstein-friesian pasminu. Provedba programa započela je 1974. godine nakon objedinjavanja rada seleksijske i veterinarske službe, testne stanice za performanse i progeni test, seleksijskih službi na velikim farmama društvenog sektora i brojnih privatnih proizvođača. Glavni cilj programa bila je proizvodnja muških rasplodnjaka. Zbog velikog napretka u uzgoju i selekciji goveda, pojavila se potreba za izradom suvremenijeg uzgojnog programa. Tako je 1991. godine kreiran novi uzgojni program pod nazivom *Program gojidbenog stvaranja goveda*. U njegovoj su izradi sudjelovali najeminentniji znanstvenici i stručnjaci iz Republike Hrvatske. Program se provodio za simentalSKU i holstein pasminu. Glavni cilj programa bio je proizvodnja kvalitetnih bikova za umjetno osjemenjivanje. Kontrola proizvodnosti sprovodila se na matičnoj populaciji, a uključivala je kontrolu mliječnosti i kontrolu rasploda (Husinec, 2013.).

2.3.2. Novi trendovi uzgoja goveda

U novije vrijeme u Hrvatskoj su sve prisutnije kombinirane pasmine goveda u koje osim simentalca pripadaju smeđe govedo i sivo-tirolsko govedo. Od mliječnih su najzastupljenije holstein-frizijsko govedo i jersey govedo. Mesne pasmine hereford, charolais i shorton govedo te se od izvornih pasmina spominju buša, slavonsko-srijemski podolac i istarsko govedo. Simentalac u Hrvatsku dolazi krajem XIX. stoljeća, i to najprije na područje Kosnice u blizini Velike Gorice. Na veleposjed vlastelina Ohlmüller-a je stiglo 11 simentalSKIH krava i jedan bik, dok je već naredne godine pristiglo još 12 simentalSKIH junica. Nedugo za tim se događaju uvozi na gospodarstva u okolici Križevaca, Bjelovara, Đurđevca, Koprivnice, Vrbovca i Nove Gradiške. Glavni cilj uvoza bio je popravljjanje proizvodnih osobina tadašnjih pasmina goveda. Najprije su domaća grla (buša, podolac) križana s meltalskim govedom, zatim su ti križanci sparivani s bikovima pincgavske

pasmine, a na koncu su njihovi potomci (3. faza) križani sa simentalskim bikovima (Ivkić, 2013.a).

Uzgojni cilj za simentalsku pasminu povećan je na 5000 kg mlijeka s 4,0% m.m. i 3,6% bjelančevina. Programom su definirani uzgojni ciljevi koji su određeni na temelju osobina koje imaju znatan utjecaj na proizvodnju mlijeka i mesa putem čega je moguće ostvariti željeni napredak. Ostvarenje najvećeg genetskog napretka triju osnovnih pasmina (simentalska, holstein-friesian i smeđa) predviđeno je uzgojem u čistoj krvi. Korištenje drugih plemenitih pasmina planirano je primjenom melioracijskog i uporabnog križanja. Tijekom posljednjeg desetljeća provođenje uzgojnog programa ograničavali su sljedeći čimbenici:

- centri za umjetno osjemenjivanje započeli su s procesom privatizacije i postali tržišno usmjereni;
- pored opravdanog uvoza kvalitetnih bikova iz drugih uzgoja, došlo je i do uvoza prosječnih bikova koji ne mogu osigurati očekivani genetski napredak u uzgoju;
- broj testiranih bikova iz nacionalnog uzgojnog programa sveden je na minimum.

Spomenuti čimbenici doveli su do velike opasnosti da će se izgubiti geni koji predstavljaju nacionalno bogatstvo, a koji ujedno omogućavaju prilagodbu uvjetima uzgoja u našem podneblju i pridonose ukupnoj genetskoj raznolikosti.

Bitna novost od 2000. do 2010. godine bilo je oživljavanje rada uzgajivačkih udruga, ponajprije među uzgajivačima simentalske i holstein pasmine. Ove udruge 2008. godine osnivaju Središnji savez udruga hrvatskih uzgajivača holstein goveda (SUHUH), a sljedeće godine i Hrvatski savez uzgajivača simentalskog goveda (H.U.SIM.). Predviđeno je da uzgajivački savezi postanu nositelji uzgojno – selekcijskog rada. Međutim, zbog nedovoljnih ljudskih potencijala koji vladaju znanjem i stručnošću, ovi poslovi se i dalje izvode uz usku suradnju sa Hrvatskom poljoprivrednom agencijom (Ivkić, 2013.a).

Tijekom 2007. godine pristupilo se izradi novog uzgojnog programa. Izradila ga je skupina stručnjaka Ministarstva poljoprivrede, Centra za u.o., Agronomskog fakulteta i HSC-a. Provedba uzgojnog programa za Holstein, simentalsku i smeđu pasminu. Fokus novog Uzgojnog programa postaje krava visoke proizvodnje u proizvodnom vijeku bez pratećih problema. Iz domaćih stada nastavljen je odabir bikovskih majki, ali u manjem broju (oko 200 godišnje). Bikovski očevi (četiri do pet bikova na godišnjoj razini) potječu iz Njemačke i Austrije, te najčešće odgovaraju tamošnjim bikovskim očevima. Performance–test mladih bikova nastavljen je u proizvodnim uvjetima, a zbog različitih uvjeta držanja i pretjeranog uvoza bikova tek manji dio njih (18%) završio je u centrima za umjetno

osjemenjivanje. Osim muških potomaka bikovskih majki i bikovskih očeva, u okviru uzgojnog programa testiran je i dio muške teladi dobiven embrio-transferom (30 teladi ukupno, 13 ušlo u centar za umjetno osjemenjivanje). Genetsko vrednovanje svojstava eksterijera za simentalSKU pasminu temelji se na podacima koji se dobiju ocjenom vanjštine prvotelki (linearna ocjena 20 svojstava, tzv. "sustav 97"). Osim pojedinačnih svojstava, za razliku od prošlog programa procjena se obavlja i za 4 skupna svojstva (okvir, mišićavost, noge i vime.).

Uzgojni program postavlja sljedeće ciljeve za simentalSKU pasminu:

- Prosječna proizvodnja u standardnoj laktaciji > 7000 kg mlijeka sa 4,1% mliječne masti i 3,6% bjelančevina, kod nas je prosječna proizvodnja oko 5000-5500 kg mlijeka.
- Neto dnevni prirast 800-850 g,
- Randman > 60%,
- Udio mišića u trupu > 65%.
- Prosječni protok mlijeka od 1,8-2,0 kg/min.
- Visina grebena odrasle krave 138-148 cm.
- Masa odrasle krave 650-750 kg.
- Dob kod prve oplodnje 14,5-16 mjeseci.
- Dob kod prvog teljenja 24-25,5 mjeseci.
- Proizvodni vijek krave 6 godina.
- Interval između teljenja < 376 dana.
- NRR (% uspješnih osjemenjivanja u prvih 90 dana nakon teljenja) > 68,0%.
- Lakoća teljenja (% teških i problematičnih teljenja) < 2,0%.
- Prenatalna uginuća teladi < 3,0% (Nedić, 2014.).
- Prirast uzgojno valjanih životinja: dnevni prirast ženskih mladih životinja min. 1.150., dnevni prirast muških mladih životinja min. 1.400 g.
- Mjere i težine bikova: težina: 1100 do 1300 kg, visina križa: 150 do 165 cm, visina do grebena: 148 do 160 cm.
- Telad: porodna težina muška telad: cca 41 kg, porodna težina ženska telad: cca 39 kg.
- EUROP klasa mladih bikova E i U > 80%.
- Kvaliteta mesa: profinjeno, dobro mramorirano meso.
- Genetska bezročnost.
- Težina 365 dan: muške životinje 420 do 460 kg, ženske životinje 380 do 410 kg.

Simentalac je podrijetlom iz relativno malog područja doline rijeke Simme u Švicarskoj, iz kantona Bern. Najviše je proširena pasmina u Europi. Ovo plemenito i krupno govedo prošireno je kao čistokrvno ili kao oplemenjivač na gotovo cijelu Europu, dominantno je govedo srednje Europe, odakle je simentalac potisnuo ili pretopio gotovo sve druge kombinirane i radne pasmine. Na današnju gojidbu u Europi dominantno utječe simentalac iz triju područja Srednje Europe i to: švicarski, južnonjemački (bavarski), poznat još i pod nazivom Fleckvieh (flekvi) i austrijski. Prema procjeni u svijetu ima preko 40 milijuna simentalaca. U svim europskim zemljama korišten je kao kombinirano mesno-mliječno i mesno govedo. Kod nas se u zadnje vrijeme najviše koristi kao mliječno govedo i za uzgoj kvalitetnog podmlatka za tov. U prekomorskim zemljama i Engleskoj i Irskoj, simentalac se koristi kao majčinska osnova za križanje s mesnim pasminama, ili kao meliorator za podizanje okvira sitnim mesnim pasminama, kojima poboljšava mliječnost i othranu teladi, koja sporije, ali duže raste i ne nagomilava loj. Simentalsko govedo u Njemačkoj, nazvano prema njemačkom jeziku (Deutsche Fleckvieh) uvezeno je vrlo rano iz Švicarske. Omjer između gospodarskih osobina mliječnosti i mesnatosti je podjednak (50:50%). Simentalsko govedo u Austriji, gotovo je identično njemačkom, ali je nešto više gospodarski usmjereno na mlijeko pa omjer mliječnosti na spram mesnatosti iznosi 60:40% (Marohnić, 2015.).

Simentalska pasmina je dvonamjenska, odnosno kombinirana pasmina krava. Podjednake kvalitete pokazuje, kako prema proizvodnji mlijeka, tako isto i prema proizvodnji mesa (Nedić, 2014.).

Prema posljednjem izvješću Hrvatske poljoprivredne agencije (HPA, 2017.) ukupan broj goveda u Republici Hrvatskoj je relativno stabilan. Na godišnjoj razini karakterizira ga veliki uvoz teladi za tov (~100.000 godišnje) i smanjenje ukupnog broja krava (~4%). Tako je tijekom zadnjih pet godina izgubljeno više od 20.000 krava, te je registrirano znatno manje nove teladi. Trenutna populacija krava ne može osigurati dostatne količine kvalitetne teladi za tov, pa se tržišne potrebe namiruju uvozom teladi iz drugih zemalja Europske Unije (najvećim dijelom iz Rumunjske). Od ukupnog broja uvezenih goveda manje od 2% su rasplodne junice i krave prvotelke. Većina uvezenih rasplodnih grla (85%) su junice i krave holstein pasmine, dok je npr. uvoz mesnih pasmina zanemariv. Najveći broj uvezenih rasplodnih grla (~70%) dolazi iz Njemačke i Nizozemske. U izvozu dominiraju utovljena junad i krave za klanje, pri čemu junad odlazi najvećim dijelom u Libanon, a krave u Austriju. Izvoz goveda pokriva približno 30% uvoza, a značajan udio izvezene junadi predstavljaju grla rođena u drugim zemljama Europske Unije, a tovljena u Republici

Hrvatskoj. Ukupan broj goveda je relativno stabilan, uz odstupanja na godišnjoj razini do 2%, Tako je u 2017. godini ukupan broj goveda porastao za manje od 1%, dok je prethodne godine smanjen za 2%. U populaciji krava je prisutan stalni trend smanjenja pa je tako u 2017. godini ukupan broj smanjen za 4% (~7.000 krava). U zadnjih 10-tak godina smanjenje na godišnjoj razini iznosi 3-4%, pa je u tom razdoblju populacija krava smanjena za više od 60.000 grla. Jednako tako je prisutan trend smanjenja broja gospodarstava koja uzgajaju goveda ili krave, te onih uključenih u proizvodnju mlijeka. Znatno je izraženije smanjenje broja gospodarstava koja drže krave, nego u slučaju gospodarstava koja drže ostale kategorije goveda. Prema pripadnosti pasminskoj skupini dominiraju krave mliječnih i kombiniranih pasmina (89%), sljede križanci koji se najvećim dijelom koriste u proizvodnji teladi za tov (6%), krave mesnih (4%) i izvornih pasmina (1%). Manji dio krava kombinirane simentalne pasmine se uzgaja u sustavu krava-tele za proizvodnju kvalitetne teladi za tov, dok je veći dio uključen u kombiniranu proizvodnju mlijeka i mesa. U ukupnoj populaciji krava prevladavaju mliječne i kombinirane pasmine (90%), pri čemu su tradicionalno najbrojnije simentalne (62%). Približno 50% krava simentalne pasmine je uključeno u sustav kontrole mliječnosti. Uzgojno područje simentalne pasmine je središnja, sjeverna i sjeverozapadna Hrvatska, u kojem postoji veliki broj malih farmi (do 10 krava i 10-30 krava) i manji broj srednjih i većih farmi (30-100 krava).

Domaća populacija simentalnog goveda uključena je u sustav genetskog testiranja Njemačke i Austrije (Italije, Češke i Slovenije). Do sada je u centre za u.o. preuzeto sedam mladih bikova. Među mladim bikovima posebno mjesto zauzima bik Mozilla čije se sjeme koristi ne samo u Hrvatskoj već i u najjačem simentalnom uzgoju, onom u Bavarskoj, te u Francuskoj. O izuzetnom genetskom potencijalu svjedoče genomske uzgojne vrijednosti koje su, pored prikaza u Hrvatskoj, dostupne i u katalozima Eurogenetika. Također, bavarski uzgajivači koriste i hrvatskog bika Wamuresa, koji je zajedno s Mozillom živ izvezen u BVN Neustadt a.d. Aisch, najpoznatiji svjetski simentalni centar za umjetno osjemenjivanje. Ovakav sjajan rezultat samo je dodatna motivacija da se nastavi s daljnjom provedbom genomske selekcije u simentalnoj pasmini. Rezultati genetskog vrednovanja životinja simentalne pasmine i u 2017. godini ukazuju na izuzetan genetski potencijal mladih bikova iz hrvatskog uzgoja i njihovu konkurentnost stranim (genomski i progeno) testiranim bikovima koji se trenutno koriste za umjetno osjemenjivanje populacije simentalnih krava u Hrvatskoj.

U sustavu genomskog vrednovanja je uključeno novo svojstvo ekološki ukupni selekcijski indeks, u kojem je odnos udjela glavnih skupina svojstava mlijeko : meso : fitnes : vanjšina=20:15:56:9, te objava rezultata (genotipova) za genetsku osobinu beta-kazein (HPA, 2017.).

3. MATERIJAL I METODE RADA

Završni je rad izrađen temeljem brojčanih i opisnih podataka dobivenih od strane djelatnika - administratora u udruzi Savez uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba (SUSG) koja se bavi uzgojem uzgojno valjanih goveda simentalske pasmine. U radu je obuhvaćeno razdoblje rada kroz 2016. i 2017. godinu.

U prikazu rezultata sažeto su nabrojane najvažnije aktivnosti koje je SUSG proveo tijekom dvije istraživane godine i pobrojane su aktivnosti koje se odnose na zakonske propise i postupke - pravila kojih se moraju pridržavati udruge pri osnivanju. Opisane su i kronološki poredane aktivnosti koje je udruga poduzimala.

Podaci kojima raspolaže udruga (SUSG) Zagrebačke županije i grada Zagreba koji su obrađivani u radu su: popis članova s mjestom prebivanja (kako bi se istražila zastupljenost iz pojedinih mjesta), broj držanih grla simentalskog goveda (mliječne krave, ženski rasplodni pomladak (junice), junad u tovu i telad). Spomenuti podaci nisu uspoređivani u promatranim godinama nego su prikazani skupno te kronološkim redoslijedom događaja. Razlog tome je što udruga tek 2016. godine prelazi u proizvođačku organizaciju, zapošljava administratora te se ne vode podaci za promatrane godine, nego postoji samo skupni podaci zbog prijave na projekte namijenjene proizvođačkim organizacijama u 2017. godini.

Za pisanje završnog rada korištene su: metoda kompilacije (prilikom preuzimanja podataka, opažanja i stavova iz drugih dostupnih literaturnih izvora radova); deskriptivna metoda (opisivanje); te metode sinteze i analize. Rezultati su opisivani tekstualno te su prikazani u tablicama i na grafikonima.

Za vrijednosti utržene proizvodnje izračunati su verižni indeksi kao i stopa promjene. Verižnim indeksima prikazane su promjene u tekućem razdoblju u odnosu na prethodno razdoblje, tj. za koliko posto se vrijednost utržene proizvodnje u promatranoj godini promijenila u odnosu na prethodnu godinu. Pomoću verižnih indeksa izračunata je stopa promjene (st) koja predstavlja relativnu promjenu vrijednosti u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu.

4. REZULTATI I RASPRAVA

U rezultatima je predstavljena udruga Savez uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba (SUSG) koja se bavi uzgojem uzgojno valjanih goveda simentalске pasmine. Slijedi sažeti opis dosadašnjih aktivnosti SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba, postupak prijave na natječaj², poslovni plan i kronološki prikaz rada udruge od osnutka s naglaskom kroz dvije istraživane godine.

4.1. Sažeti opis dosadašnjih aktivnosti SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba

- 05.03.2009. godine u Vrbovcu je osnovan Savez udruga uzgajivača simentalskog goveda (SUUSH) Zagrebačke županije i grada Zagreba (sastavljen od sljedećih udruga: UUSG Vrbovec, UUSG Otok Ivanić, UUSG Zagrebačkog prstena). Na osnivačkoj skupštini donesen je i statut Saveza udruga uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba.
- 26.05.2009. godine Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja daje suglasnost Savezu udruga uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba za bavljenje uzgojem uzgojno valjanih goveda simentalске pasmine.
- 28.04.2009. godine dobiveno je rješenje od Ureda državne uprave da je Savez udruga uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba upisan u Registar udruga Republike Hrvatske.
- 01.07.2011. godine Savez udruga uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba kupuje zemljište u općini Dubrava, veličine 14 858 m² po katastru.
- SUUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba u suradnji sa Zagrebačkom županijom i Hrvatskom poljoprivrednom agencijom (HPA) 2012., 2013., 2014. i 2015. godine vrši dodjelu subvencija za provedbu projekta unapređenja genetskog potencijala u stočarstvu putem umjetnog osjemenjivanja krava i junica za članove SUUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba.
- 23.12.2015. godine Ured državne uprave, Služba za opću upravu donosi rješenje kojim se odobrava upis promjene naziva udruge, skraćenog naziva udruge i izmjene i dopune Statuta udruge. Novi naziv udruge je: Savez uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba, a skraćeni naziv udruge je: SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba.

² Sa zahtjevom za potporu u mjeri M09, provedbe tipa operacije 9.1.1. „Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija“.

- SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba u suradnji sa Zagrebačkom županijom 2016. godine i nadalje vrši dodjelu subvencija za provedbu projekta unapređenja genetskog potencijala u stočarstvu putem potpora za uzgoj junica za članove SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba.
- 02.05.2016. godine SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba zapošljava administratora, te se useljava u uredski prostor koji im je ustupila HPA i opremljen je sa uredskom opremom i namještajem posuđenim od Središnjeg saveza hrvatskih uzgajivača simentalskog goveda.
- 05.12.2016. godine poslana je dokumentacija za priznavanje Proizvođačke organizacije u sektoru govedine i teletine.
- 04.01.2017. godine Savez uzgajivača Simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba priznaje se kao proizvođačka organizacija u sektoru govedine i teletine.
Ministarstvo poljoprivrede donosi rješenje: *Udruga SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba iz Vrbovca priznaje se kao proizvođačka organizacija u sektoru govedine i teletine.*
- Danom priznavanja pravna osoba *Udruga SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba* stječe pravo da, u vezi s djelom ukupne proizvodnje ili čitavom ukupnom proizvodnjom svojih članova, u ime svojih članova pregovara o ugovorima o opskrbi živim govedima vrste *Bos taurus* za klanje obuhvaćenih oznakom KN ex 0102 29 21, ex 0102 29 41, ex 01 02 29 51, ex 0102 29 61, ili ex 0102 29 91.
- Pravna osoba *Udruga SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba* upisuje se u evidenciju proizvođačkih organizacija u sektoru govedine i teletine
- 12.01.2017. godine poslan je Poslovni plan u Ministarstvo poljoprivrede.
- 20.01.2017. – Temeljem odredba članka 13. Zakona o udrugama i članka 26. Statuta SUSG na svojoj sjednici Upravnog odbora donio je Poslovnik o radu Upravnog odbora SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba. Poslovníkom o radu Upravnog odbora Udruge utvrđuje se pitanja značajna za rad Upravnog odbora, koja nisu uređena Zakonom o udrugama i Statutom Udruge. Odredbe tog Poslovníka obvezuju članove Upravnog odbora i sve ostale osobe koje na bilo koji način sudjeluju u radu tog organa.
- 27.02.2017. – SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba na sjednici Skupštine donosi Poslovnik Saveza u kojem se definiraju navedene točke: Pristupanje u članstvo, kategorije članova, članska iskaznica, prava i obveze, članarina, članstvo u Savezu, posebne odredbe za predsjednika, dopredsjednika i nadzorni odbor, prijenos prava i obveza na nasljednike gospodarstva, završne odredbe.

- 08.03.2017. – *Udruga SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba* šalje dokumentaciju Ministarstvu poljoprivrede za priznavanje poslovnog plana.
- 14.04.2017. - godine Savez dobiva odobrenje za poslovni plan proizvođačke organizacije SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba. Ministarstvo poljoprivrede donosi rješenje o odobravanju poslovnog plana proizvođačke organizacije SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba
- 19.04.2017. - Savez šalje dokumentaciju Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju za podnošenje zahtjeva za potporu. Poslan je zahtjev za potporu u mjeri M09, provedbe tipa operacije 9.1.1. „Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija“.
- 20.09.2017. – Upravni odbor Saveza donosi odluku o subvenciji sudionicima Bambino kupa, koji će se održati na Bundeku 27.09.2017. godine, biti će isplaćene donacije u iznosu od 350,00 kn po sudioniku.
- 27.12.2017. – Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju donosi Odluku o dodjeli sredstava korisniku SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba. Utvrđuje se maksimalni iznos potpore od 3.779.650,00 kn temeljem odobrenog poslovnog plana u trajanju od pet poslovnih godina u godišnjim ratama³.
- U 2018. Savez će poslati Zahtjev za isplatu uz propisanu dokumentaciju. Očekuje se isplata do polovice 2018. godine u iznosu od 309.033,00 kn za provedbu prve poslovne godine.

4.2. SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba

Savez uzgajivača simentalskog goveda (SUSG) Zagrebačke županije i grada Zagreba izniknuo je od ideje o osnivanju proizvođačke organizacije u sektoru govedine i teletine. Inicijativu za osnivanje proizvođačke organizacije su pokrenuli sami proizvođači početkom 2009. godine na temelju nezadovoljstva cijenom prilikom prodaje vlastite stoke i velikim troškovima proizvodnje. Članovi, proizvođači stoke, odlučili su se za taj iskorak kako bi zajednički mogli kvalitetnije pregovarati s otkupljivačima stoke u vezi bolje otkupne cijene stoke, zajednički nastupiti na tržištu i zajednički nabavljati repromaterijal, hranu, lijekove i ostalo za svoju stoku po povoljnijoj cijeni.

Ciljevi proizvođačke organizacije

³ Odluka se čekala osam mjeseci.

Osnovni cilj SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba je zajedničko plasiranje proizvoda na tržište uključujući pripremu za prodaju, centralizaciju prodaje i ponude kupcima na veliko.

Proizvođačka organizacija SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba će ispitati mogućnost plasmana stoke na domaćem i inozemnom tržištu ovisno o cijeni i mogućnosti naplate svojih potraživanja. Organizirati će otkupno mjesto za preuzimanje stoke svojih članova. Uvjete otkupa, cijene i ostale uvjete prodaje prema kupcu će također organizirati proizvođačka organizacija, a s navedenim aktivnostima proizvođačka organizacija kreće od prve godine provedbe poslovnog plana te će ih provoditi kroz cijeli petogodišnji plan s naglaskom njihovog razvoja, odnosno povećanja obima broja stoke plasirane na tržište kroz samu organizaciju.

Opis planirane administrativne opremljenosti i stanje planiranog radnog (administrativnog) prostora proizvođačke organizacije

Proizvođačka organizacija planira nabavku potrebne uredske opreme za opremanje prostora koji će biti u najmu, kao što su uredski stolovi i stolice za sve djelatnike, uredske police i pomoćni stolovi za odlaganje registara i ostalih dokumenata. Također, planirana je nabavka i sve potrebite računalne i telekomunikacijske infrastrukture, koje između ostalog uključuju nabavku stolnih računala za obavljanje administrativnih i komercijalnih uredskih poslova, prijenosnih računala pogodnih za rad na terenu te vođenja evidencija direktno na poljoprivrednim gospodarstvima. Od računalne i telekomunikacijske opreme potrebni su još pripadajući pisari, skener, fotokopirni aparat, telefon, mobitel, faks uređaj, prijenosni disk, USB stick te ostala uredska oprema i uređaji.

Opis planirane tehnološke opremljenosti i infrastrukture proizvođačke organizacije

SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba planira izgraditi skladište na zemljištu koje je u vlasništvu Saveza za skladištenje repromaterijala, stočne hrane i strojeva. Kod prodaje stoke to skladište bi služilo i kao sabirni centar prije utovara. U sklopu skladišta planira se i izgradnja uredskog prostora.

Struktura i broj postojećih zaposlenika

U Proizvođačkoj organizaciji Savezu uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba trenutno je zaposlena jedna osoba: administrator Proizvođačke organizacije Saveza uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba.

Opis postojeće administrativne opremljenosti i stanje raspoloživog radnog (administrativnog) prostora u kojem djeluje proizvođačka organizacija

Najam ureda u poslovnoj zgradi u vlasništvu grada Vrbovca u kojem je sjedište plaća Hrvatska poljoprivredna agencija (HPA) do dotacije sredstva Ministarstva poljoprivrede prema predviđenom programu za proizvođačke organizacije. Ured je na adresi Križevačka 4, 10340 Vrbovec. Proizvođačka organizacija Savez uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba se koristi računalom i ostalom informatičkom opremom koja je posuđena na korištenje od Središnjeg saveza hrvatskih uzgajivača simentalskog goveda.

Opis postojeće tehnološke opremljenosti i infrastrukture proizvođačke organizacije

Proizvođačka organizacija Savez uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba trenutno od imovine posjeduje samo zemljište koje je kupljeno 01.07.2011. godine, u općini Dubrava, veličine 14 858 m² po katastru.

Broj članova SUSG

Cilj je zadržati sadašnjih 111 članova i navesti ostale uzgajivače sa područja Zagrebačke županije i grada Zagreba da se učlane u Proizvođačku organizaciju te ih adekvatnom edukacijom uputiti na sve obveze koje od njih članstvo u organizaciji zahtjeva.

Proizvođačka organizacija započela je s radom sa samo jednim djelatnikom na poziciji administratora. Povećanjem broja članova i nakon što obujam poslova bude prelazio vremenske mogućnosti administratora, plan je administratora preimenovati u voditelja te zaposliti dodatnog djelatnika na poziciji Stručnog suradnika za financijsko-računovodstvene poslove koji bi od administratora preuzeo poslove iz domene financija i računovodstva.

Opis planiranog stanja - trženja proizvoda članova proizvođačke organizacije

U pogledu trženja stoke članova Proizvođačke organizacije Saveza uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba planira se osigurati viša i stabilnija cijena stoke te ugovorima sa otkupljivačima osigurati sigurno tržište za članove.

Opis zemljopisnog područja djelovanja proizvođačke organizacije

Područje djelovanja Proizvođačke organizacije Saveza uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba je kako i sam naziv saveza kaže u Zagrebačkoj županiji i gradu Zagrebu. Sjedište saveza je u Vrbovcu, Križevačka 4.

Broj članova i struktura proizvodnje u proizvođačkoj organizaciji

Proizvođačka organizacija SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba trenutno (u 2017. godini) broji 111 članova koji svi posjeduju mliječna simentalška grla, a neki od njih imaju i junad u tovu.

Mjesta iz kojih su članovi i broj članova iz pojedinog mjesta su:

- Vrbovec i Farkaševac - 18 članova,
- Dubrava (Vrbovečka) - 12 članova;
- Pisarovina - 10 članova;
- Preseka - 7 članova;
- Novo Čiće - 6 članova.
- S 5 i manje članova su: Pokupsko, Šenkovec, Luka, Jakovlje, Marija Gorica, Kloštar Ivanić, Novoselec, Gradec, Preseka, Rakovec, Sv. I. Zelina, Komin, Velika Gorica, Orle, Donja Lomnica, Kravarsko, Sela i Jastrebarsko.

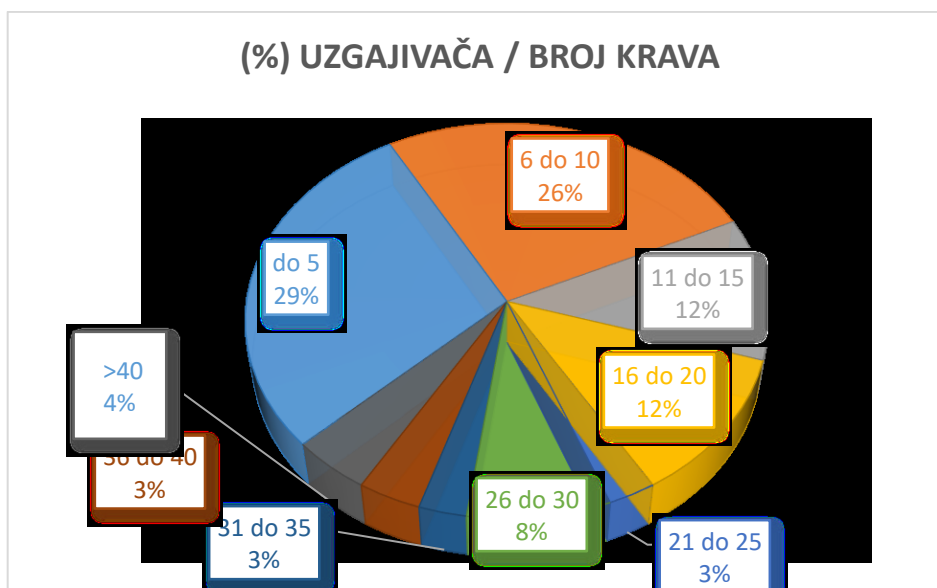
Tablica 1. Broj krava po uzgajivaču

Broj krava/uzgajivaču	Broj krava	%	Broj uzgajivača	%
< 5	85	5	32	29
6 do 10	231	13	29	26
11 do 15	171	10	13	12
16 do 20	234	14	13	12
21 do 25	69	4	3	3
26 do 30	252	15	9	8
31 do 35	101	6	3	3
36 do 40	158	9	4	3
> 40	409	24	5	4
ukupno	1710	100	111	100

Izvor: Vlastito istraživanje

Iz tablice 1 i grafikona 1 vidljivo je da je struktura uzgajivača po broju držanja mliječnih krava vrlo nepovoljna. Naime, svega pet uzgajivača (4%) posjeduje iznad 40 krava (točno po gospodarstvu 42, 50, 60, 72 i 168 krava) što je 24% krava. Najveći broj uzgajivača

drži manje od deset krava (61 uzgajivač ili 55% njih, a drže ukupno 316 krava ili 18%). Izneseno pokazuje dodatnu potrebu udruživanja uzgajivača u Republici Hrvatskoj zbog ne konkurentnosti malih proizvođača na tržištu.

Grafikon 1. Broj mliječnih krava po uzgajivaču i udio (%) uzgajivača
Izvor: Vlastito istraživanje

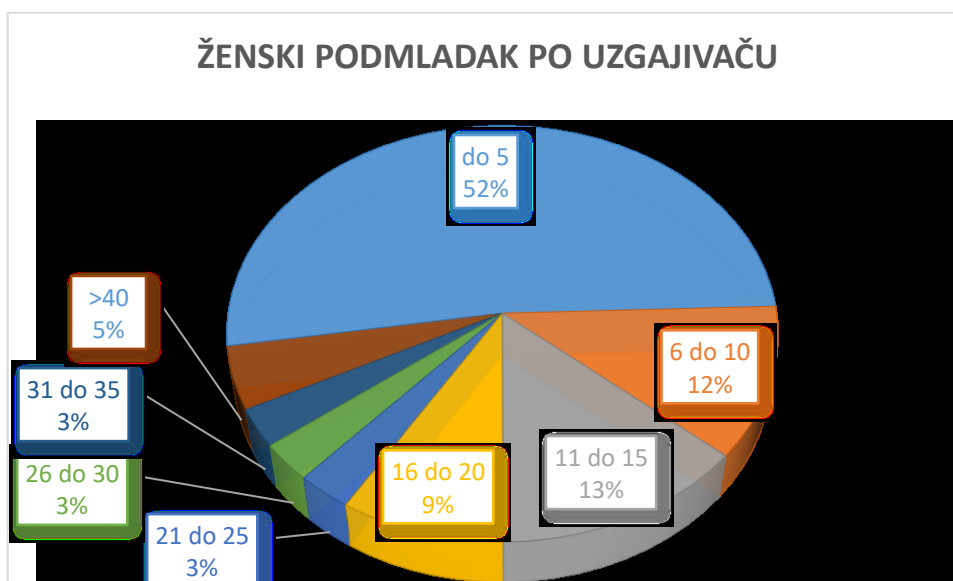
Tablica 2. Broj ženskog podmlatka po uzgajivaču (junice)

Broj junica/uzgajivaču	Broj junica	%	Broj uzgajivača	%
< 5	147	12	53	52
6 do 10	85	7	12	12
11 do 15	169	14	14	13
16 do 20	164	14	9	9
21 do 25	69	6	3	3
26 do 30	86	7	3	3
31 do 35	101	9	3	3
> 40	363	31	5	5
ukupno	1184	100	102	100

Izvor: Vlastito istraživanje

Iz tablice 2. i grafikona 2 je vidljivo da je najveći broj uzgajivača članova udruge, njih 53, malih proizvođača s manje od 5 grla junica, odnosno da njih 88 ili 86% ima do 20 rasplodnih ženskih grla na gospodarstvu što predstavlja problem s osiguranjem reprodukcijskog materijala. Struka govori da na ozbiljnijim farmama nema prodaje ženske teladi, nego se sva zdrava ženska telad koristi za obnovu stada te da bi uzgoj junica trebao

biti najvažniji zadatak svakog farmera⁴ na čemu bi trebalo poraditi i uzgajivači analizirane proizvođačke organizacije.

Grafikon 2. Udio uzgajivača po broju držanih grla ženskog podmlatka
Izvor: Vlastito istraživanje

Tablica 3. Broj teladi i tovnih grla po uzgajivaču

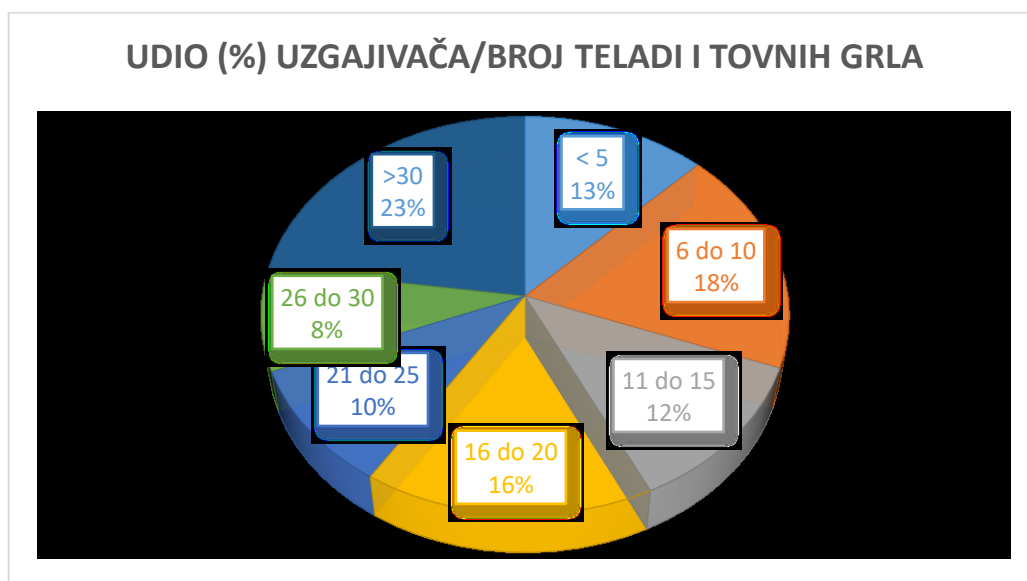
Broj teladi/uzgajivaču	Broj teladi	%	Broj uzgajivača	%
< 5	84	13	36	47
6 do 10	124	18	13	17
11 do 15	82	12	13	17
16 do 20	110	16	6	8
21 do 25	67	10	3	4
26 do 30	56	8	2	3
> 30	154	23	3	4
ukupno	677	100	102	100

Izvor: Vlastito istraživanje

Broj uzgajivača i udio prema broju držane teladi i tovnih grla na gospodarstvu prikazan je u tablici 3 i na grafikonu 3. Može se vidjeti da 47% ili 36 uzgajivača drži 5 i manje teladi i tovnih grla (što je 13% teladi u udruzi). Većih uzgajivača je samo 3 tj. samo 4% gospodarstava koja drže 31, 40 i 82 grla odnosno 23% držane teladi udruge. Kao što je već ranije napomenuto, konkurentnost malih proizvođača koji pojedinačno nude svoj proizvod

⁴ <https://www.savjetodavna.hr/savjeti/14/501/uzgoj-i-slobodno-drzanje-junica/>

na tržište je upitna prema velikima, stoga se aktivnost udruživanja u SUSG-u i u ovom segmentu prepoznaje kao vrlo pozitivna i prijeko potrebna.

Grafikon 3. Prikaz udjela (%) uzgajivača po broju teladi i tovnih grla
Izvor: Vlastito istraživanje

Članovi Proizvođačke organizacije SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba u istraženom razdoblju posjedovali su 1.710 krava, 1.184 junica te 677 teladi i tovnih grla, prema dostupnim podacima. Prosjek grla po članu Proizvođačke organizacije iznosi 32, dok je prosjek krava 15,4 grla po članu. Članovi posjeduju 2.923 ha obradivih površina, od čega je 1.698 ha u privatnom vlasništvu i 1.225 ha u zakupu.

Prosječna cijena živih krava po kilogramu iznosi 7,00 kn, junadi 13,00 kn i teladi 23 kn, što znači da ukupna vrijednost stoke članova iznosi oko 22.639.800,00 kn.

Vrijednost utržene proizvodnje SUSG

U 2014. godini članovi SUSG utržili su stoku koja je namijenjena za klanje u vrijednosti od 2.673.437,00 kn, u 2015. u vrijednosti od 2.964.778,10 kn te u 2016. u vrijednosti od 3.632.775,00 kn. Dakle, kroz tri godine u kojima je udruga pratila utrženu vrijednost, članovi SUSG utržili su stoku koja je namijenjena za klanje u ukupnoj vrijednosti od 9.270.990,10 kn. Na temelju izračunatih verižnih indeksa i stope promjene (tablica 4) može se zaključiti kako je u 2015. u odnosu na 2014. zabilježen porast vrijednosti utržene proizvodnje za 10,90%. Sljedeće godine (2016.) bilježi se povećanje za 22,53% u odnosu na 2015. Svake godine vidi se postepeni rast vrijednosti utržene stoke za klanje te će proizvođačka organizacija ustrajati u tome da se taj trend održi i u budućnosti.

Tablica 4. Vrijednost utržene proizvodnje, verižni indeksi i stopa promjene

Godina	Stoka za klanje	Verižni indeks	Stopa promjene
2014.	2.673.437,00 kn	-	-
2015.	2.964.778,10 kn	110,90	10,90
2016.	3.632.775,00 kn	122,53	22,53
Ukupno	9.270 990,10 kn		

Izvor: Vlastito istraživanje

Tržište nabave

Proizvođačka organizacija SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba pruža savjetodavne usluge i zastupa svoje članove kod prodaje stoke otkupljivačima te ispred institucija u Hrvatskoj i inozemstvu.

Osnovni preduvjet uspješnog poslovanja SUSG u narednim godinama je izgradnja centraliziranog sustava nabave repromaterijala i stočne hrane koji bi se nabavljao na području Republike Hrvatske i u susjednim zemljama. Jedan od osnovnih razloga formiranja sustava centralizirane nabave gore navedenih proizvoda je racionalizacija troškova i kontrola upotrebe od strane članova organizacije.

Uredski materijal nabavlja se kod lokalnog trgovca uredskom opremom.

Tržište prodaje

Planirano je da članovi Proizvođačke organizacije SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba prodaju svoju stoku preko organizacije direktno krajnjim kupcima na području Republike Hrvatske, EU i trećih zemalja. Proizvođačka organizacija zastupa svoje članove prema kupcima stoke i zastupa njihove interese, a za uslugu prodavanja rasplodne stoke članovi će biti dužni izdvajati 5% od cijene po kilogramu te 2% od cijene po kilogramu za stoku koja odlazi na klanje.

Izvori financiranja

Izvor financijskih sredstava Proizvođačke organizacije SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba u razdoblju provedbe poslovnog plana predstavljat će prihodi od prodaje stoke i planirana uslužna djelatnost kroz kupnju repromaterijala i hrane za stoku.

Značajnu stavku u izvoru financiranja u ovom petogodišnjem razdoblju predstavljat će prihod od potpora organizaciji za početak rada (mjera 9.1.1. – Ruralni razvoj). Navedeni iznos će Proizvođačkoj organizaciji SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba omogućiti jednostavnije prevladavanje početnih poslovnih koraka, uspostavljanje čvrstih temelja i formiranje svih službi, neophodnih za uspješno funkcioniranje organizacije u budućnosti.

5. ZAKLJUČAK

Proizvođačke organizacije, koje se polako razvijaju i u Republici Hrvatskoj, jedan su od novijih oblika udruživanja u poljoprivredi na području Europske unije. Osnivaju se s ciljem osnaživanja pregovaračke moći poljoprivrednih proizvođača te stabilnosti i sigurnosti plasmana njihovih proizvoda. Na taj način poljoprivrednik se može posvetiti primarnoj proizvodnji, a marketing i plasman proizvoda prepušta proizvođačkoj organizaciji.

Cilj rada bio je je predstaviti proizvođačku organizaciju *Savez uzgajivača simentalskog goveda (SUSG) Zagrebačke županije i grada Zagreba*, a rezultati istraživanja pokazali su sljedeće:

- U Vrbovcu je 2009. osnovan i upisan u Registar udruga Savez udruga uzgajivača simentalskog goveda, koji od 2015. godine mijenja naziv u Savez uzgajivača simentalskog goveda Zagrebačke županije i grada Zagreba (SUSG)
- Od 2017. SUSG se priznaje kao proizvođačka organizacija u sektoru govedine i teletine.
- Na temelju odobrenja poslovnog plana od strane Ministarstva poljoprivrede 2017. SUSG-u su dodijeljena sredstva/potpورا u iznosu od 3.779.650,00 kn temeljem odobrenog poslovnog plana u trajanju od pet poslovnih godina u godišnjim ratama.
- SUSG ima 111 članova koji posjeduju goveda simentalske pasmine različitih kategorija.
- Članovi SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba su u istraživanom razdoblju posjedovali 1.707 krava, 1.184 junica te 677 teladi i tovne junadi, što iznosi 32 grla stoke/proizvođaču.
- Uglavnom su članovi mali proizvođači jer svega 5 uzgajivača posjeduje iznad 40 mliječnih grla, a više od polovice uzgajivača ima 10 i manje mliječnih krava (55%).
- Manje od 5 rasplodnih ženskih grla (junica) ima 53 uzgajivača, a 88 uzgajivača ili 86% ima do 20 rasplodnih ženskih grla na gospodarstvu što bi moglo u budućem proizvodnom razdoblju izazvati problem s osiguranjem reprodukcijskog materijala.
- Mali je broj većih uzgajivača koji drže više od 30 teladi i tovne junadi – samo 4%, a 47% ili 36 uzgajivača drži 5 i manje teladi i tovnih grla.
- Članovi posjeduju 2.923 ha obradivih površina, od čega je 1.698 ha u privatnom vlasništvu i 1.225 ha u zakupu.
- Kroz tri godine u kojima je udruga pratila utrženu vrijednost, članovi SUSG utržili su stoku koja je namijenjena za klanje u ukupnoj vrijednosti od 9.270.990,10 kn. Na temelju izračunatih verižnih indeksa i stope promjene može se zaključiti kako je u 2015. u odnosu

na 2014. zabilježen porast vrijednosti utržene proizvodnje za 10,90%, a 2016. se bilježi povećanje za 22,53% u odnosu na prethodnu godinu.

S obzirom da je SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba „mlada“, odnosno tek osnovana proizvođačka organizacija, pohvalno je naglasiti pozitivne rezultate rada. Potrebno je pratiti rad kroz petogodišnje razdoblje za koje je dodijeljena potpora, kako bi se dobila šira i konkretnija slika o uspješnosti proizvodnje članova koji je za sada obećavajući gledajući vrijednosti utržene stoke.

6. LITERATURA

1. Čavrak, V., Družić, I., Barić, V., Grahovac, P., Gelo, T., Karaman, N., Mrnjavac, Ž., Obadić, A., Pašalić, Ž., Smolić, Š., Šimurina, J., Tica, J. (2011). *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Politička kultura.
2. Herman, G. (2016): *Proizvođačke organizacije u poljoprivredi*, Završni rad, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet u Osijeku.
3. HPA (2017): *Godišnje izvješće za 2017. godinu*. Hrvatska poljoprivredna agencija.
4. Husinec, Lj. (2013.): *Provedba performance testa u proizvodnim uvjetima za simentalsku pasminu*. *Mljekarski list* 04/2013.
5. Ivkić, Z. (2013.b): *Počeci organiziranog uzgojno-seleksijskog rada*. *Mljekarski list* 03/2013.
6. Ivkić, Z. (2013.a): *Provedba uzgojnih programa*. *Mljekarski list* 05/2013.
7. Mataga, Ž., Papeš, D., Petak, A. (2005): *Poljoprivredne zadruge u zemljama Europske Unije*; *Sociologija sela*, 43 (2005) 167 (1): 215-277
8. Nedić, M. (2014.): *Povijesni prikaz 100 godina uzgojno-seleksijskog rada u govedarstvu Hrvatske*. Diplomski rad. Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek.
9. Salamon, D., Knapić Salamon, Đ (2017): *Inkubiranje poduzetništva u funkciji razvoja lokalnih prehrambenih sustava i ruralnih zajednica, obrazovanje za poduzetništvo / Education for entrepreneurship vol 7 nr 1.319*.
10. Strepački V. (2015.): *Uzgoj simentalskog goveda u Republici Hrvatskoj*, Završni rad, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek.
11. Šakić Bobić, B. (2016): *Proizvođačke organizacije u mljekarskom sektoru (Producer organizations in the dairy sector)*, *Mljekarski list* (0351-9104) 1 4; 10-14

Internet izvori:

1. *Gospodarski list* (2013) <http://www.gospodarski.hr/Publication/2013/23-24/udruivanje-poljoprivrednika/7909>
2. Marohnić, I. (2015.): *Simentalsko govedo* <http://www.uug-mokro-polje-novska.hr/edukacija/simentalsko%20govedo.pdf>
3. NN 149/08 - *Zakon o poljoprivredi*, Čl. 2.
4. NN 30/2015 - *Zakon o poljoprivredi*

5. NN 81/2015 - Pravilnik o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija
6. Program ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014.-2020.
<https://ruralnirazvoj.hr/program/>
7. Rupčić, Z. (2017): Udruživanje poljoprivrednika – u Hrvatskoj raste broj proizvođačkih organizacija, Glas Slavonije <http://www.glas-slavonije.hr/331547/7/U-Hrvatskoj-raste-broj-proizvodjackih-organizacija>

SAŽETAK

Jedan od novijih oblika udruživanja u poljoprivredi na području Europske unije su proizvođačke organizacije, koje se polako razvijaju i u Republici Hrvatskoj. Cilj rada je predstaviti proizvođačku organizaciju Savez uzgajivača simentalskog goveda (SUSG) Zagrebačke županije i grada Zagreba.

Savez uzgajivača simentalskog goveda (SUSG) Zagrebačke županije i grada Zagreba priznat je kao proizvođačka organizacija u sektoru govedine i teletine od 2017. godine i ima u istraživanom razdoblju 111 članova koji posjeduju goveda simentalske pasmine različitih kategorija. Uglavnom su članovi mali proizvođači. Svega 5 uzgajivača posjeduje više od 40 mliječnih krava, dok najveći broj ima 10 i manje mliječnih krava (55%). Isto tako 53 uzgajivača posjeduje manje od 5 rasplodnih ženskih grla (junica), odnosno njih 88 ili 86% ima do 20 rasplodnih ženskih grla na gospodarstvu. Većih uzgajivača po broju držane teladi i tovne junadi je samo 3 ili 4% te drže 31, 40 i 82 grla odnosno 23% grla udruge. Od 2015. godine bilježi se porast vrijednosti utržene proizvodnje za 10.9% ,odnosno u 2016. godini za 22.53% u odnosu na prethodnu godinu.

S obzirom da je SUSG Zagrebačke županije i grada Zagreba „mlada“, može se reći tek osnovana udruga kojoj je krajem 2017. dodijeljena potpora u iznosu od 3.779.650,00 kn temeljem odobrenog poslovnog plana (u trajanju od pet poslovnih godina u godišnjim ratama) očekuje se dalji pozitivan trend poslovanja i uspješnost proizvodnje članova.

Ključne riječi: proizvođačke organizacije, udruživanje, simentalac